

Doğanın Ayrıcalıklı Alanları

Milli Parklar

Hızla yok olan doğa ve doğal kaynakların korunması için insan nesli çeşitli doğa koruma şekilleri geliştirmekte ve bunları hayata geçirmeye çalışmakta. Bu yöntemlerden en etkili olanı ise, korunma altına alınması gereken alanları milli park haline getirmek. Bu sayede hem doğa ve doğal kaynaklar korunuyor, hem de insanlar bu alanlardan daha etkin şekilde yararlanabiliyorlar.

MILLİ PARKLAR, insanın bazı gereksinimlerine cevap verebilmek amacıyla ayrılmış, kendine özgü nitelikleri olan, özel bakım ve koruma altında bulunan doğal alanlardır. Milli park, Uluslararası Doğa ve Doğal Kaynakları Koruma Konseyi tarafından, "Bilimsel ve estetik yönden olağanüstü biyolojik (bitki örtüsü ve yaban hayatı) ekolojik, jeolojik, coğrafi ve benzeri doğal yapısı ve arkeolojik, etnografik, antropolojik, mitolojik, tarihi ve benzeri kültürel özellik ve güzelliklerden bir veya birkaçına sahip; bilimsel, eğitsel, estetik, sportif, eğlence ve dinlenme bakımlarından ulusal ve uluslararası düzeyde öneme sahip en az 1000 hektar genişliğinde, kara ve su alanlarıdır" şeklinde tanımlanır.

Gelecek 20-30 yıl içinde dünyamız çok sayıda bitki ve hayvan türünü, insanların etkisiyle kaybedecek. Her gün 100 kadar türün kaybına neden olan

bu çökme, tahminlere göre doğal koşullarla oluşacak kaybın 1000 katı kadardır. Aşırı otlatma, aşırı avlanma, kesim, açma, habitat bozulması, flora ve fauna tüketimi, cansız kaynakların aşırı ve kont-

Göreme Tarihi Milli Parkı

rolsüz kullanılması, bir yandan üretimi artırmak için yapılan gübreleme, tarım ilaçları, deterjanlar, petrol artıkları, radyoaktif döküntüler nedeniyle doğaya yayılan kirlilik, günümüz insanını bu sorunun çözümü için çalışmaya yöneltmiştir.

Doğayı ve doğal kaynakları koruma fikri dünya çapında hızlı bir yayılım göstermiş; ulusal ve uluslararası birçok dernek ve kuruluş çalışmalarını bu konu üzerinde yoğunlaştırmışlardır. Bu çalışmaların en etkilipleri arasında 1970 Avrupa Koruma Yılı, 1972 Milli Parkçılık Yüzüncü Yıldönümü Dünya Konferansı (ABD), 1976 Avrupa Sulak Sahaları Koruma Kampanyası ile 1992 yılında yapılan Rio Toplantısı sayılabilir. Bütün bu çabalar, sürdürülebilir kalkınma anlayışını doğurmuştur. Bu anlayışla çok yakın bir gelecekte doğal varlıkların teknolojik gelişmelerde önemli birer unsur olarak yeterince dikkate alınması sağlanacaktır. Bununla birlikte, çevre

koruma bilinci tüm dünyada gelişmiş ve doğal hayatı korumak amacıyla birçok girişimde bulunulmuştur. Bu girişimlerden biri olan milli park oluşturma kavramı ilk defa ABD’inde ortaya çıkmıştır. 1872 yılında Yellowstone bölgesinde av yapan bir grubun, bu yörenin flora ve faunası, jeolojik yapısı ve geyzerlerinin yarattığı estetik görüntünün gelecek kuşaklara bırakılabilecek en güzel miras olacağını iddia etmeleri, burası için iyi bir koruma sistemi getiren bir kanun teklifi hazırlanmasına ön ayak olmaları ve bu teklifin kabul edilmesiyle milli park kavramı doğmuştur.

Türkiye’de Milli Park Çalışmaları

Anadolu’da orman tahribatının 5000 yıldan fazla bir tarihi olduğu varsayılmaktadır. Ülkemizin orman için fazla elverişli olmayan bir iklim kuşağı üzerinde bulunması, yağışların yıl içinde düzensiz bir dağılım göstermesi, arazinin topografik yapısının uygun olmayışı ve ekolojik koşulların olumsuzluğunun yanı sıra insan eliyle doğaya verilen zarar da doğanın hızla tahribine neden olmaktadır. İşte bütün bu koşullar, sosyal ve kültürel açıdan yararlanım amacıyla kurulan milli park ve benzeri uygulamaların önem kazanmasına öncülük etmiştir.

Türkiye’de milli park çalışmaları ilk defa 1956 yılında yürürlüğe giren 6831 sayılı Orman Kanunu’nun 25. maddesi ile uygulama alanı bulmuştur. 1983’te çıkarılan 2873 sayılı Milli Parklar Kanunu ile bugünkü konumuna gelen milli parklar, bu tarihten sonra planlı bir gelişme programına alınmıştır.

Programın temelini, doğal, kültürel, rekreasyonel (eğlence ve dinlence amaçlı taşıyan) kaynaklara sahip yörelerin, yüksek potansiyel değeri taşıyan orman parçalarının, av ve yaban hayatı kaynaklarının, sulak alanların, orman içi akarsu ve göllerinin korunarak kullanılmalari ilkesini hedefleyen politika ve stratejiler oluşturur. Aslında, bu koruma ve kollama sadece milli parklar için değil, aynı zamanda doğa parkları, doğa anıtları ve doğa koruma alanları için de geçerlidir.

Doğa Parkları

Bu bölgeler, doğal yapısı, bitki örtüsü ve yaban hayatı bakımından belirli

Kaçkar Dağları Milli Parkı

bir özelliğe, üstün estetik değere ve manzara bütünlüğü sağlayacak ölçüde yeterli büyüklüğe sahip, halkın dinlenme ve eğlenmesine uygun doğa parçalarıdır. Bu gibi alanlar milli parklar kadar geniş ve ulusal düzeyde olmayabilirler.

Doğa Anıtları

Doğanın ve doğa olaylarının meydana getirdiği belirli özelliklere ve bilimsel değere sahip, milli park kanunları dahilinde korunan ve yönetilen ilginç doğal nesnelere ve bunların bulunduğu yerlerdir. Bu nesne ve yöreler, genellikle milli park ve tabiat parklarının sınırları içinde olabildiği gibi, onlardan bağımsız, küçük fakat kendine has bütünlüğü olan alanlar halinde olabilirler.

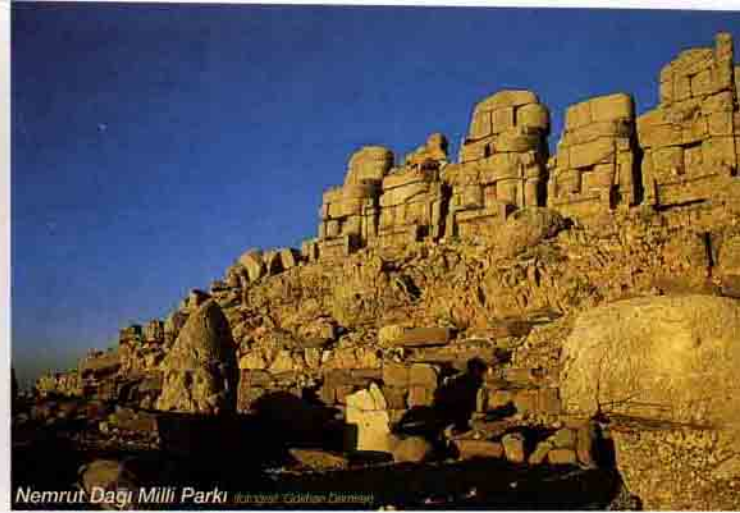
Doğa Koruma Alanları

Bu alanlar, bilim ve eğitim bakımından önem taşıyan, nadir bulunan, tehlikeye maruz kalan ve kaybolmaya yüz tutmuş ekosistemler, türler ve doğal olayların meydana getirdiği seçkin örnekleri içeren ve kesinlikle korunması gerekli olup, sadece bilimsel ve eğitsel amaçlarla kullanılmak üzere ayrılmış doğa parçalarıdır.

1958’den beri yapılan ve özellikle 1982’den sonra hızlanan çalışmalar sonucunda, 1996 Haziran ayı verilerine göre Türkiye’de 31 milli park, 11 doğa parkı, 32 doğa koruma alanı ve tam 54 de doğa anıtı bulunmaktadır. Türkiye milli parklar sayıca zengin bir ülkedir.

Aladağlar Milli Parkı (Fotoğraf: Çiğdem İnanlıoğlu)

Nemrut Dağı Milli Parkı (Fotoğraf: Çiğdem İnanlıoğlu)

Milli Park Kriterleri ve Planlama Metodu

Bir bölgenin nasıl olup da milli park olmak gibi ayrıcalığa sahip olduğu, bunun için ne gibi özellikler barındırması gerektiği, neden bir yer milli park olabiliyorken biraz ötedeki başka bir yerin olamadığı soruları yanıtlanması gereken sorulardır. Hele de doğal güzelliklerin ve yaban hayatın hızla eriyip gittiği, bu yüzden doğa korumanın çok önemli ol-

duğu Türkiye’de, öncelikle ve özellikle hangi bölgelerin korunması gerektiği sorusu da bu yanıtlar ışığında aydınlanabilir.

Milli park olacak yerlerin doğal kaynaklar, kültürel kaynaklar, eğlenme-dinlenme ve turizm kaynakları gibi birtakım kaynak değerlerine sahip olmaları gerekir.

Doğal kaynaklar söz konusu olduğunda; biyolojik doğal kaynaklar (bitki örtüsü, yaban hayatı, ekosistem, habitat vb), fiziksel doğal kaynaklar (coğrafi ko-

num, jeoloji, mineraloji, paleontoloji vb) ve estetik kaynaklar incelenmelidir. Kültür kaynakları ise, kültürel olayları belgeleyen ve bu olayların izlerini taşıyan sitler ve bölgeler ile tarihi olayları ve kişileri hatırlatan mimari ve güzel sanatlar örneklerinin toplandığı yerleri içerir. Böyle kaynaklar için bölgenin arkeolojik, tarihi, antropolojik, mitolojik, etnografik ve sosyolojik özellikleri incelenir.

Eğlenme-dinlenme ve turizm kaynakları için doğal ve kültürel çevrenin

Milli Parklarımız

Tuna Ekim

Prof. Dr. Gazi Üniversitesi Fen-Ede. Fak. Biyoloji Bölümü

Bir ülkenin doğal görüntüsünü oluşturan unsurlar; arazinin morfolojik yapısı ile bunu tamamlayan bitki örtüsüdür. Bu görünüş içinde, arazinin genel görünümü üzerinde pek etkili olmayan hayvan türleri de yaşar.

Artan nüfus ve bunun gerekliliklerini karşılamak amacıyla gelişen sanayi nedeniyle; dünyanın doğal peyzajı gün geçtikçe bozulmakta ve bu bozulmaya paralel olarak yeni koşullara uyumunda zorluk çeken bitki ve hayvan türleri ortadan kalkmaktadır. Halbuki dünyada yaşayan canlıların ekosistem içinde bir görevi olduğu da bilinmektedir. Sonunda bu durumun farkına varan insanlığı, dünyanın tamamını koruyamayacağı için, yeryüzünün canlı hayatı açısından önemli parçalarını milli park veya diğer koruma statülerinde korumayı düşürmüştü ve ilk milli park fikri geçtiğimiz yüzyıl ortalarında ABD’inde uygulanmaya başlamıştır. Ancak, bu fikrin uluslararası bir kabul görmesi 1933 yılında Londra’da yapılan bir toplantı ile olmuştur. Bu kongrede alınan bir kararla milli park tanımı "Flora ve faunanın korunması yanında, kamunun yararlanması, dinlenmesi, eğlenmesi yönünden estetik, jeolojik, prehistorik, arkeolojik ve bilimsel değer taşıyan doğal varlıkların korunması için ayrılan sahadır" şeklinde yapılmıştır. Bu tanım, geçen zaman içinde bazı değişiklikler geçirmesine rağmen, milli parkların kurulmasındaki amaç pek değişmemiştir. Ülkemizin ilk milli parkı Yozgat Çamlığı'nın kuruluş yılı olan 1958’de, Atina’da Dünya Doğa Koruma Birliği’nin ilk toplantısı yapılarak, Uluslararası Milli Parklar Komitesi kurulması kararlaştırılmıştır. Bu komite çalışması sonucu 1962’de ABD’nin Seattle şehrinde I. Milli Parklar Kongresi toplanmıştır.

Ülkemizde milli park deymi ilk defa İstanbul Orman Fakültesi’nin rahmetli hocası Prof. Dr. Selahattin İnal tarafından, 1948 yılında yayımlandığı

"doğa Koruma Karşısında Biz ve Ormançılığımız" adlı eserinde kullanılmıştır. Daha sonra İnal ile birlikte Orman Fakültesi profesörlerinden Saatçioğlu ve Acatay, Bursa’daki bir toplantıda, Uludağ’ın milli park olması fikrini ortaya atmışlardır.

Milli parklar konusunda bürokratik düzeyde etkili çalışmalar başlatan ise, Zekai Bayer ile bunları devam ettiren, halen Türkiye doğasını Koruma Derneği’nin başkanlığını yürüten Hasan Asmaz’dır. Milli parklar halen Orman Bakanlığı’na bağlı daire başkanlığı seviyesinde bir kamu kuruluşudur.

Ülkemiz, bir ülkeden çok, kıta özelliği gösteren zengin ve ilginç biyolojik yapısı yanında, önemli prehistorik ve arkeolojik kalıntılar ile ulusal tarihimize için önemli yerler açısından da zengin olduğundan, bununla orantılı olarak çok sayıda milli parka sahip olmuştur. Milli parklarımızın bir kısmı biyolojik, bir kısmı arkeolojik, bir kısmı ise ulusal tarihi alanların korunması, halka tanıtılması amacı ile kurulmuştur. Çok ilginçtir ki, arkeolojik veya ulusal tarihi açısından önemli olan milli parklarımızın çoğu aynı zamanda biyolojik açıdan da ilginç özelliklere sahiptir. Örneğin, Termessos ve Köprülü Kanyon Milli Parkları’nda çok ilginç, endemik bitki türlerin arkeolojik kalıntılarla birlikte yaşamaktadırlar. Afyon Başkomutan Milli Parkı’nda da korunması gereken bitki türlerinin olduğu, yapılan floristik çalışmalar sonucu ortaya çıkarılmıştır. Böylece teorik olarak, milli parklardaki bu canlılar da korunmuş olmaktadır.

Ülkemizdeki milli parkların çoğu ormanlık arazilerde kurulmuş olup, bir iki örnek dışında, esas biyolojik çeşitliliğin yaşadığı bozkır alanlarda pek az milli park bulunmaktadır. Başka bir deyişle, halihazırda milli parklar çoğunlukla ağaç türlerinin korunması amacı ile kurulmuşlardır. Diğer yandan, çoğunlukla geniş alanlara kurulmuş milli parklarda yeterli ve etkili koruma önlemlerinin alınabildiğini söylemek zordur. Konu olan itibarıyla içinde insanların yoğunluğu yaşadığı milli parklarda insan etkisinin, son yıllarda yavaş yavaş Akdeniz-Ege Bölgeleri’nde yaşananlar hatırlanırsa önlenemediği maalesef acı bir gerçektir.

Milli parklarda eğitilmiş, yetişmiş, yeterli sayıda meslek elemanı görevlendirilmediği için buralarda koruma etkinliklerinin tam anlamıyla yapılamadığı da bir gerçektir. Gelişmiş ülkelerde bu parkların idare ve yönetimi ile ilgili elemanlar, yerine göre ormancılar olmakla birlikte, çoğunlukla özel eğitim görmüş biyologlar, botanikçi ve zoologlardır. Bu elemanlar bir yandan milli park sınırları içinde yaşayan nadir bitki ve hayvan türlerinin korunmasını sağlarken, diğer yandan, milli parka yakın çevrelerde yetişen ve yaşayan nesilleri tehdit altındaki bitki ve hayvan türlerini buraya taşıyarak, onların geleceğini de güvenceye alırlar.

Bir milli parktan izinsiz olarak bitki veya hayvan örneği toplanması yasak olmakla birlikte ülkemizde buna tam olarak uyulduğunu söylemek zordur. Yerli araştırmacılar yanında, ülkemizden canlı materyali toplamaları izne bağlı olan yabancı araştırmacılar bile milli parklarımızdan istedikleri materyali, hiçbir zorlukla karşılaşmadan, kolaylıkla, hatta yardım görerek toplayabilmektedirler. Son yıllarda bu konuda alınan en etkili önlem, bu gibi alanlardan soğuk iklimli bitkilerin toplanmasının yasaklanması olmuştur ki, bu yasağın ciddi olarak uygulandığı bilinmektedir.

Ülkemiz doğasının korunmasında önemli görevi olan milli parklarda, yakından ilgilenerek kolaylıkla düzeltilebilecek, bazılar yukarıda belirtilen aksaklıklar görülse bile, bu kuruluşlar yardımı ile ülkemizde doğa koruma fikrinin gün geçtikçe pekişmeye başladığı yadsınamaz bir gerçektir. Milli parkların ve diğer statülerdeki koruma alanlarının yurt sathına dağılması ve buralarda, dünyadaki benzerlerinde olduğu gibi, daha etkili koruma çalışmalarının yapılması durumunda, başta biyolojik olmak üzere arkeolojik ve jeolojik değerlerimizin, zenginliklerimizin korunmasını daha etkili olarak sağlanacağı açıktır. Bu tip birliğin etkinlikleri ile bunların dünyaya duyurulması, yurdumuzda doğa korumasına verilen önemi belirteceği için, ülkemize de diğer dünya ülkeleri yanında prestij kazandıracaktır.

açık hava rekreasyon potansiyeli, ziyaretçi kapasitesi ve hitap ettiği demografik çevre incelenir. Buna göre, milli park olarak ayrılacak yerlerin; bu kaynak değerlerini barındırması, bu değerlerin görece bakir, bozulmamış olması ya da en azından gerekli müdahalelerle eski haline dönüştürülebilmesi, parka gelen ziyaretçilerin sanatsal, eğitsel, kültürel, bilimsel, rekreasyonel etkinliklerde bulunmaları, iç ve dış turizm aracılığı ile ulusal ekonomi içinde belirli bir katma değer üretecek düzeyde olması, alan büyüklüğünün özel durumlar ve adalar dışında en az 1000 hektar olması, bu alanın bütünüyle koruma ağırlıklı zonlardan meydana gelmesi ve koruma zonlarının devlet mülkiyetinde olması gibi özellikleri bünyesinde barındırması gerekir. Bu alanların kaynak değerlerini, kesin koruma, tampon, gelişme vb zonlarını, park sınırlarını, gelişme ve kullanma esaslarını belirleyen bir plan modeli veya uzun devreli gelişme plan teklifleri

hazırlanır. Milli Savunma, Bayındırlık ve İskan, Kültür ve Turizm Bakanlıklarının olumlu görüşleri alındıktan sonra, Orman Bakanlığı'nın teklifi üzerine Bakanlar Kurulu kararı ile bu alanlar milli park olarak ayrılırlar.

Milli park olarak belirlenen bölgeler için hazırlanan planlar; parkı oluşturan doğal, kültürel ve rekreasyonel kaynak değerlerinin korunması ve devamlılığının sağlanması, bu değerlere en az zarar verilecek şekilde parkın kullanıma açılması, park içerisinde yaşayan halkın, sosyal ve ekonomik yönden desteklenmesi amaçlarını güder.

Milli Park Olduktan Sonra....

Bir yer milli park olarak ayrıldıktan sonra acaba ne gibi değişikliklerle karşılaşılıyor? Bu, daha çok milli park planlamaları ilkelerine uygun, kaynak değer-

Yedigöller Milli Parkı

lerine zarar vermeyecek, bölgede yaşayan halkın sosyokültürel yaşantısını olumsuz yönde etkilemeyecek şekilde yapılacak olan etkinlikler ve müdahaleler sonucunda kendisini gösterir. İlk olarak, parkın kaynaklarını ve çevresini koruyacak, manzara bütünlüğünü sağlayacak doğal sınırlar belirlenir. Alt ve üst yapı tesisleri olabildiğince doğala yakın ve doğayla uyumlu bir şekilde yapılmaya çalışılır. Buna göre, park içi yollar ve patikalar geniş ve düz güzergâhlar şeklinde olmayıp, doğal yapı içinde fark edilmeyecek ve arazi şekline tamamen uygun rotalardan geçirilir. Yalnızca tanıtım, işaret ve uyarı tabelaları kullanılır ve ticari tabelalara izin verilmez. Haberleşme ve enerji nakil hatları genellikle park içinden geçirilmez, ama geçirilmesi durumunda olabildiğince yeraltından ya da en az fark edilecek şekilde geçirilmesi için gerekli önlemler alınır. Gelelim üst yapıya, bina ve yapılarda yerel malzemenin kullanılmasına, mimari tarzın ise yerel ve geleneksel tarz olmasına dikkat edilir. Milli parkların, çevreden gelen tüm olumsuz etkilerden korunması organizasyonuna kaynak amajmanı denir. Yukarıda sözü edilen çalışmalar dışında, yangın denetimi, zararlı böcek ve haşerelerle mücadele, yaban hayvanlarının sayılarının düzenlenmesi, yerli olmayan bitki ve hayvan türlerinin ayıklanması, sonradan yapılan müdahalelerle oluşmuş durumun tekrar eski haline getirilmesi için peyzaj düzenlemeleri, bilimsel araştırmaların yönlendiril-

Kuşçenneti Milli Parkı

Türkiye'deki Milli Parklar

No	Adı	Bölge	Müdürlüğü	Yeri	Alanı	Tesis Tarihi	Karakteristiği
1	Yozgat Çarşığı	İç Anadolu		Yozgat	264 Ha.	05.02.1958	Tabii bitki ve hayvan toplulukları Dini. ve Egl.
2	Karatepe-Aslantaş	Doğu Akdeniz		Adana	7715 Ha.	29.05.1958	Arkeolojik kalıntılar, tabii bitki toplulukları
3	Soğuksu	İç Anadolu		Ankara	1050 Ha.	19.02.1959	Tabii bitki toplulukları Dini. ve Egl.
4	Kuşçenneti	Ege		Balıkesir	84 Ha.	27.07.1959	Zengin ve çeşitli kuş toplulukları, tabii bitki toplulukları-Kuş Gözetim
5	Uludağ	Marmara		Bursa	11338 Ha.	20.03.1961	Jeolojik yapı ve Tabii bitki toplulukları-Dağ ve Kar sporları
6	Yedigöller	Batı Karadeniz		Zonguldak	2910 Ha.	29.04.1965	Tabii bitki ve Hayvan toplulukları-Manzara, Dini. ve Egl.
7	Dilek Yarımadası	Ege		Aydın	27657 Ha.	31.03.1994	Akdeniz en iyi korunmuş maki florası, jeolojik yapı, tabii bitki ve hayvan toplulukları, Dini. ve Egl.
8	Spil Dağı	Ege		Manisa	5505 Ha.	22.04.1966	Jeolojik yapı, tabii bitki ve hayvan toplulukları, Dini. ve Egl.
9	Kızıldağ	Batı Akdeniz		Antalya	59400 Ha.	08.05.1969	Tabii bitki toplulukları-Dini. ve Egl.
10	Termessos	Batı Akdeniz		Antalya	6702 Ha.	03.11.1970	Arkeolojik kalıntılar tabii bitki toplulukları
11	Kovada Gölü	Batı Akdeniz		Isparta	6534 Ha.	03.11.1970	Tabii bitki ve hayvan toplulukları, Manzara, Dini. ve Egl.
12	Munzur Vadisi	Güneydoğu Anadolu		Elazığ	42000 Ha.	21.12.1971	Jeolojik yapı, tabii bitki ve hayvan toplulukları
13	Beydağları Sahil	Batı Akdeniz		Antalya	34425 Ha.	16.03.1972	Arkeolojik kalıntılar, tabii bitki ve hayvan toplulukları Manzara, Dini. ve Egl.
14	Gelibolu Yarımadası	Marmara		Çanakkale	33000 Ha.	22.11.1973	Harp tarihi, tabii bitki ve hayvan toplulukları ve jeomorfolojik oluşumlar
15	Köprülü Kanyon	Batı Akdeniz		Antalya	36614 Ha.	12.12.1973	Arkeolojik kalıntılar, tabii bitki toplulukları, jeolojik oluşumlar
16	Ağaz Dağı	Batı Karadeniz		Kastamonu	1088 Ha.	02.06.1976	Tabii bitki toplulukları Kar sporları, Dini. ve Egl.
17	Başkonular	İç Anadolu		Aydın	35500 Ha.	08.11.1981	Kültürel değerler
18	Göreme	Doğu Akdeniz		Neveşehir	9572 Ha.	25.11.1986	Tarihi eser yerleşimler (Kilise, Şapel ve peri bacaları vb) jeolojik oluşumlar-Dini. ve Egl.
19	Altındere Vadisi	Doğu Karadeniz		Traşoz	4800 Ha.	09.09.1987	Kültürel değerler (Sumela M.) tabii bitki toplulukları, Manzara, Dini. ve Egl.
20	Boğazköy-Alacahöyük	İç Anadolu		Çorum	2634 Ha.	21.09.1988	Arkeolojik kalıntılar (Hititlerin Merkezi)
21	Nemrut Dağı	Güneydoğu Anadolu		Şanlıurfa	13850 Ha.	07.12.1988	Tarihi açık hava müzesi
22	Beyşehir Gölü	İç Anadolu		Konya	88750 Ha.	11.01.1993	Tarihi kalıntılar ve jeomorfolojik oluşumlar, tabii bitki ve zengin kuş toplulukları ve hidrolojik özellikler
23	Kazdağı	Ege		Balıkesir	21300 Ha.	17.04.1994	Bitki örtüsü, biyolojik çeşitlilik ve fauna zenginliği
24	Kaçkar Dağları	Doğu Karadeniz		Traşoz	51550 Ha.	31.08.1994	İlginç jeolojik ve jeomorfolojik yapı, bitki ve yaban hayatı zenginliği
25	Hatla Vadisi	Doğu Karadeniz		Artvin	16988 Ha.	31.08.1994	Jeolojik, jeomorfolojik oluşumlar ve vejetasyon zenginliği
26	Karagözü-Sahara	Doğu Karadeniz		Artvin	3796 Ha.	31.08.1994	Hidrografik yapı ve vejetasyon zenginliği
27	Altınbaşık Mağarası	Batı Akdeniz		Antalya	1156 Ha.	31.08.1994	Jeolojik ve jeomorfolojik oluşumlar
28	Honaz Dağı	Ege		Denizli	9219 Ha.	21.04.1995	Jeolojik, jeomorfolojik, arkeolojik ve zengin flora (Endemik Türler)
29	Aladağlar	Doğu Akdeniz		Niğde	54524 Ha.	21.04.1995	Jeomorfolojik yapı, flora ve fauna zenginliği
30	Marmaris	Ege		Muğla	33350 Ha.	08.03.1996	Jeomorfolojik yapı, flora ve fauna zenginliği
31	Fethiye-Saklıkent	Ege-Batı Akdeniz		Muğla-Antalya	12380 Ha.	06.08.1996	Flora, fauna ve Arkeolojik değerler

Ilgaz Dağı Milli Parkı

meleri, milli park bütünlüğünün sağlanması için gerekli durumlarda özel arazilerin kamulaştırılması, parktan yararlanmanın güvenliklerinin sağlanması gibi önlem ve çalışmaları da içerir.

Sorunlar ve Çözüm Önerileri

Sorunların başında maddi olanaksızlıklar, teknik donanım ve personel yetersizliği gibi bilinen eksiklikler gelmektedir. Milli parkların yalnızca açık hava rekreasyon alanı olarak görülmesi de buralardan yeterince ve gereğince yararlanılamaması sorununu doğurur. Bunun için parkta kurulacak ziyaretçi merkezinden edinilecek bilgiler ve kamuoyunda oluşturulmaya çalışılan milli park bilinci çok önemlidir. Ama ne yazık ki ülkemizde milli parkların hepsinde gerekli bilgilere ulaşılabilecek böyle ziyaretçi ve danışma merkezleri yok. En önemli sorunlardan biri olan milli parkların tahribatı ve yok oluşu ise özellikle geçtiğimiz yaz yaşanan orman yangınlarıyla (bunların içinde milli park alanları da vardı) tekrar gündemde. Bu sorunların ortadan kaldırılması ya da hiç değilse en aza indirgenmesi için orman yangını, kaçakçılık gibi olaylarda doğayı ve parktaki ziyaretçileri koruma ve kurtarma operasyonlarında kullanılmak üzere etkin bir haberleşme sisteminin en kısa zamanda kurulması ve kara, hava, deniz ulaştırma, koruma ve araştırma araç, gereç ekipmanına geniş ölçüde yer verilmesi çalışmaları hızlandırılmalıdır.

Diğer Ülkelerde Milli Parklar

Uluslararası Doğa ve Doğal Kaynakları Koruma Konseyi'nin 1969'daki 10. Kongresi'nde milli parklar için bazı standartlar kabul edilmiştir. Bunlar, yukarıda sözü edilen ve diğer Avrupa ülkeleri, ABD, Kanada, Avustralya gibi ülkelerle birlikte ülkemizde de uygulanan standartlardır. Her ne kadar böyle standartlar varsa da, değişik ülkelerin milli park olgusuna yaklaşımları farklılıklar gösterebiliyor. ABD'inde ülkenin yüzölçümü ve buna bağlı olarak da milli park alanlarının çok geniş yer kaplaması, parka gelen ziyaretçilerin kalabalık, gürültü gibi olumsuzlukları yaşamalarına doğal bir engel oluşturuyor. Yüzölçümleri göreceli olarak küçük olan Avrupa ülkele-

Ilgaz Dağı Milli Parkı

rinde ise ziyaretçiler bu olumsuz koşulları yaşıyorlar. Bunun yanı sıra, her ne kadar doğa ve yaban hayatını korumak çok önemli olsa da Avrupa'da başat olan, insanların bu alanlardan yararlanabilmelerini sağlamaktır. Bu uğurda yapılan bazı çalışmaların (yollar, üst yapı tesisleri vb), alanların darlığı yüzünden ABD'indeki gibi park içinde kaybolmuş oluşturma da ABD ve Avrupa milli parkları arasındaki farklılıklardandır. Ama ortak olan bir yönleri var ki o da milli parkların yalnızca korunan doğa parçaları olarak değil, aynı zamanda önemli birer gelir kaynağı, eğlence, dinlenme ve spor merkezi, bilimsel araştırma, bilgi ve kültürel değer alanları olarak da görülüyor oluşudur. Bugün ABD'inde tam 367 milli park ve benzeri alan var ve her yıl 270 milyon ziyaretçi bu alanlardan yararlanıyor. Garip ama gerçek olan bir başka şey ise, ABD'deki milli parkların bütçeleri. 1996 yılında ABD'nin milli parklar bütçesi tam 6 milyar dolarken, Türkiye'de maddi olanaksızlık yüzünden milli parklarda yeterince koruma, değerlendirme ve geliştirme çalışmaları yapılmıyor. Avrupa'nın gelişmiş ülkelerindeki milli park sayısının ne kadar az olduğu düşünülürse (örneğin; İngiltere'de 10, Fransa'da 6, Finlandiya'da 26, İspanya'da 8, İsveç'te 19 adet...) 31 tane milli park barındıran bir ülkede yaşadığımız için şanslı olduğumuz söylenebilir. Üstelik milli parklarımızdan Kuşçenneti, Avrupa Konseyi Doğa ve Doğa Kaynaklarını Koruma Komitesi'ne A sınıfı diplomayla ödüllendirilmiş, ayrıca Göreme Milli Parkımız da, UNESCO tarafından, Dünya Kültür Miras Listesi'ne alınmıştır. Ama, ne yazık ki, ülkemizde milli park bilincinin yerleşmemiş olması, yeterli bütçe ve kaynak ayrılmaması hatta var olan milli parkların, doğa parklarının, doğa koruma alanlarının ve doğa anıtlarının (bilgisizce yapılan tahribatın dışında) planlı bir şekilde tahrip edilmesi, nitelik bakımından dünya standartlarını yakaladığımız bu alanları koruma, değerlendirme ve geliştirme bakımından ise standartların çok gerisinde olduğumuzu gösteriyor.

Bu yazının hazırlanmasındaki katkılarından dolayı Orman Bakanlığı Milli Parklar ve Yabancılara Genel Müdürlüğü çalışanlarına ve Uğur Zeydanlı'ya teşekkür ederiz.

Konu Danışmanı: Tuna Ekim
Prof. Dr. Gazı Üniversitesi
Fen-Edebiyat Fakültesi Biyoloji Bölümü

Elif Yılmaz